

**Speech Kim Putters in de raadsvergadering bij zijn installatie als voorzitter van de Sociaal-Economische Raad
16 september 2022**

Introductie

- Ik ben dankbaar dat ik hier sta en ik heb er ontzettend veel zin in. Dank ook voor de mooie woorden en het in mij gestelde vertrouwen. Ik wil Tuur Elzinga bedanken voor de vervanging van het afgelopen halfjaar.

Ik realiseer me goed dat ik het voorzitterschap op me neem in roerige tijden, die nog een stuk ingewikkelder kunnen worden de komende tijd. Wat we hier in de SER met elkaar gaan doen, doet er echt toe! Klimaatcrisis, toenemende sociale ongelijkheid, stikstof, inflatie, dreigende loonprijsspiraal, de geopolitieke verhoudingen – China, Rusland, Verenigde Staten – de migratiestromen, oorlog in Oekraïne. Ga zo maar door. Het stapelt zich en het vertrouwen dat onze politieke instituties dat de kop kunnen bieden, is niet meer zo groot in ons land. Integendeel.

Lessen vanuit het SCP

- Bij het Sociaal Cultureel Planbureau heb ik een paar dingen daarover geleerd en inzichten meegenomen waarvan ik hoop dat ik die ook in het werk bij de SER kan meenemen. We moeten soms ook de rust bewaren, want de problemen die ik net noem zijn niet nieuw. Het zijn bijna allemaal problemen en maatschappelijke veranderingen die al veel langer gaande zijn. Ze komen alleen allemaal tegelijkertijd samen waardoor nu de impact in onze portemonnee heel erg voelbaar is. Niet alles is onzeker. Wij hebben ons bij het SCP erover verbaasd dat in politieke debatten vaak weggekeken wordt van ontwikkelingen die we al veel langer kennen. We weten echt vrijwel precies hoeveel ouderen er in 2040 zullen zijn en wat dat gaat betekenen voor onze samenleving. We weten echt heel wat over klimaatverandering en wat dat teweegbrengt. En we weten ook al heel lang dat wat er in de jeugdzorg gebeurt, zo niet langer kan. Daar zijn wij het hier heel breed ook met elkaar over eens. Soms wordt er te lang weggekeken of op de lange baan geschoven. We leven in een tijd dat dat niet meer kan. Dat is een opdracht voor de SER, samen met de politiek om dat op te pakken.
- Wat ik bij het SCP ook heb geleerd is dat mensen zich al heel lang zorgen maken over de toekomst. Of het de overheid niet boven het hoofd groeit, wat straks het diploma van de kinderen waard is, of dat het familiebedrijf nog kan voortbestaan. Of je een nieuwe bedrijf kunt beginnen. En ja, nu is de eerste zorg dat we de winter doorkomen, de acute problemen oplossen. Na deze winter komt er weer een nieuwe winter en we zullen vooruit moeten kijken naar een toekomst waarin we lusten en lasten samen dragen. Want de onzekerheid over de toekomst, die blijft, ook als de onzekerheid over vandaag weggenomen is. Dat kan de overheid niet alleen. Ook dat heb ik vaak gezien in allerlei evaluaties: veel beleid loopt in de uitvoering vast of in toenemende polarisatie en uiteindelijk zijn er stapels rapporten en mooie plannen die in de praktijk niet uitgevoerd worden. Ook de markt lost niet alles op of creëert nieuwe problemen die we niet willen. Er is dus samenwerking nodig. Ik geloof sterk in het consensusmodel om zicht op een goede, gezamenlijke toekomst te behouden.
- Dat is nodig omdat het in ons land weer meer moet gaan kloppen. Dat voelen mensen. Dat je kunt rekenen op een overheid die betrouwbaar is, of dat nu gaat over goed onderwijs of tijdige vergunningverlening of over de belastingdienst. Maar ook dat eerlijk werk loont en meer zekerheid biedt. Dat er een goed investeringsklimaat is om een boterham mee te blijven verdienen. Mensen verliezen hun vertrouwen als goed bedoeld beleid vastloopt en ook als dat beleid er helemaal niet is. Ik heb dat vaker een nieuw

sociaal contract genoemd. Eigenlijk komt het erop neer dat we op elkaar moeten kunnen rekenen, waarbij we allemaal moeten geven en nemen. Waarbij iedereen meekomt, van ondernemer tot leerkracht of long covid patiënt.

- Daar is betrouwbaar leiderschap voor nodig dat een wenkend en realistisch perspectief naar de toekomst biedt, vooruitkijkt en eerlijk vertelt dat een aantal dingen niet terugkomen zoals ze waren. We moeten nieuwe kansen benutten, want die zijn er ook. Het is niet alleen kommer en kwel. Rond verduurzaming en digitalisering liggen tal van kansen waarover de SER mooie adviezen heeft geschreven. Het kwam net al voorbij: in de gefragmenteerde politiek van vandaag is een enkele zetel voor een meerderheid bepalend en komt het niet altijd veel verder – kan ik uit eigen ervaring zeggen – dan een inleiding van een regeerakkoord om dat perspectief te schetsen. Het verzandt vrij snel in details en in polarisatie. Ik ben ervan overtuigd – en dat zijn wij volgens mij met elkaar – dat het nodig is om over regeerperiodes heen beleid met elkaar te ontwikkelen en verder te kijken dan vandaag. Ook in het belang van de toekomstige generaties. En eerlijk gezegd mis ik wel een beetje dat lange termijn perspectief. Zeker in een tijd van crises worden we opgeslokt door wat er vandaag gebeurt terwijl juist dan belangrijk is dat mensen weten waar we heen bewegen.

De SER kan daar aan bijdragen

- Ik zie in ieder geval drie manieren die ik graag met jullie doordenk en in de praktijk wil brengen. De eerste is dat wij bij uitstek – jullie staan allemaal in de klei van jullie sectoren – constant consequent moeten blijven redeneren vanuit mensen. Zowel ondernemers als werknemers en burgers in het algemeen; we zijn allemaal mensen met families, we maken onderdeel uit van organisaties of bedrijven. Teveel loopt in de dagelijkse praktijk voor mensen vast in complexe regels of in de uitvoering. Als je daar niet voldoende mee praat, niet voldoende je verdiept in wat er in de dagelijkse praktijk gebeurt, dan blijven echte oplossingen uit. Dat tast ook de draagkracht en draaglast van zowel bedrijven als werknemers en de samenleving als geheel aan. Wonen, werken, ondernemen, dat zijn geen losse beleidskokers, zoals ze toch vaak in het Haagsche georganiseerd zijn Het komt in de praktijk allemaal samen.

Het Jongerenplatform heeft heel mooi in de achterliggende jaren laten zien hoe al die zaken in de praktijk voor jongeren vastloopt. Studieschulden maken, carrière beginnen, later aan een gezin beginnen, een woning kopen. Natuurlijk heeft iedereen daar last van als dat allemaal samen komt en niet klopt. Zij hebben het in de verkenningen en adviezen goed laten zien wat dit betekent. En we moeten dit ter harte nemen en ons beleid daarop toetsen. Niet voor niets pleit ons Jongerenplatform en de SER al langer voor de generatietoets. Op die manier moeten we het dicht bij mensen zien te houden. Als dat niet lukt, dan klopt het allemaal niet meer in ons land en teveel mensen hebben het gevoel dat dit zo is.

- In de tweede plaats moeten we als SER nadenken over een compacte samenhangende agenda die leidend is voor ons werk. Natuurlijk is het gesprek met de politiek daar ongelooflijk belangrijk bij. Wij worden geacht om de korte termijn te verbinden aan de middellange- en lange -termijnperspectieven voor ons land. En dat zijn de grote ecologische, economische en maatschappelijke transitieën. Het zijn systeemveranderingen van verduurzaming tot circulaire economie, de strijd tegen ongelijkheid als onderwijs, inclusieve arbeidsmarkt, tot de digitalisering. We willen die grote systeemveranderingen in een richting bijsturen waar draagvlak voor is. De bouwstenen liggen er. Er is ongelooflijk veel gebeurd de afgelopen jaren maar het gaat niet om het aantal adviezen dat we uitbrengen. Het gaat erom dat we op de adviezen die we uitbrengen impact maken en dat we ervoor zorgen dat we erachteraan gaan, dat de politiek er ook iets mee doet. Dat neem ik als verantwoordelijkheid om daar sturing

in aan te geven en ook – of misschien juist – als de spanningen toenemen in de polder. Dan moeten we het over die beweging en transitie en hoe we die veranderingen vormgeven tenminste eens blijven. Dan kun je over de daar onderliggende vraagstukken nog steeds flink de degens kruisen maar houden we wel elkaars hand vast.

- En de derde route die ik voor de SER zie is dat we ons draagvlak in de gaten moeten houden.

Ik zei het al: de overheid kan het niet alleen. Die overheid moet wel helpen met solidariteit vormgeven, vestigingsklimaat versterken.

De markt kan het ook niet alleen, dat merken we nu in de publieke dienstverlening en het achterblijven van tal van sectoren en groepen. Er is een betrouwbare overheid nodig, met een polder die sterk gerepresenteerd wordt en participatie hoog in het vaandel heeft staan. Mijn voorganger Mariëtte Hamer verdient een warm compliment. Zij heeft zich daar de afgelopen jaren voor ingezet samen met een Jongerenplatform en het Preventie- en Klimaatakkoord. We moeten kijken waar kun je de verbreding zoeken. We zijn bezig met het versterken van de positie van de ZZP-ers binnen onze raad. Het is heel belangrijk dat wij nadenken over representatie en participatie. En het zou mij veel waard zijn als ik met u de komende tijd de lessen kan trekken uit de ervaringen van de achterliggende jaren. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat waar het nodig is, de draagvlak te versterken en de dialoog te verbreden. En ook hoe zouden we de diversiteit in deze zaal zelf kunnen versterken want ik ben hier niet de enige witte man. Dat zie ik als een opdracht aan ons allen. En ik weet dat dit ook kan leiden tot de discussie van de grondslagen van de SER en hoe we hier bij elkaar zitten. Volgens mij is niets taboe. Het gaat erom dat we met elkaar goed nadenken over representatie en participatie. Arbeid en kapitaal zijn voor de beweging in Nederland nog steeds heel wezenlijke ankerpunten.

Bovendien zullen we de relevante kennisinstellingen op gepaste en slimme manier aan ons moeten binden zodat we ons verandervermogen op peil houden.

Bij elkaar opgeteld helpt dat richting te geven aan brede welvaart

- Niet omdat het leuk is, modieus of een aardige aanvulling op wat we al deden. Ik ben ervan overtuigd – de SER heeft dat ook in de adviezen opgenomen – dat brede welvaart onze samenleving en economie gaat maken of breken. Het komt wel aan op de impact van ons werk en dat hebben ook de vice-voorzitters daarnet gezegd. Niet het aantal adviezen is leidend, maar de impact daarvan. Jullie mogen erop rekenen dat ik niet achteraan ga zitten. Ik zal niet alleen rapporten gaan afleveren bij de minister maar ook gaan vragen wat ermee gebeurt en ik ga graag samen met u in gesprek of er niet teveel geshopt wordt in onze adviezen. Dan moeten we meteen in gesprek en dat gaan we ook doen, want al dat gepraat moet uiteindelijk ook merkbaar zijn voor de mensen waar wij allemaal voor opkomen.

Afsluiting

- Ik zal ernaar streven dat de SER een veilige plek blijft om de dialoog aan te gaan en vertrouwen in elkaar uit te spreken en een betrouwbare en gezaghebbende partner blijft, ook voor de politiek. Zij moeten kunnen rekenen op een betrouwbare SER en dat de handtekeningen die we zetten onder adviezen ook iets waard zijn. Ik wil daar boven de partijen richting aan geven. Dat kan ook ik niet alleen. Daar heb ik u bij nodig en ik kijk er enorm naar uit om samen aan de slag te gaan. Naast ons staat een geweldige organisatie onder leiding van Jacqueline Prins die we erg hard nodig hebben. Het is echt een groep van professionaliteit, zorgzaamheid en focus op de impact. Ik moet nog verder kennis maken, van de receptie tot de ICT, de

beleidsmedewerkers, catering en het secretariaat. Ik heb er heel veel zin in om met jullie aan de slag te gaan en ervoor te zorgen dat we het werk hier, ook voor onze raad op een goede manier vormgeven.

Het moet weer meer gaan kloppen in ons land

- Ik zeg het nog één keer. Ik denk echt dat het meer moet gaan kloppen in ons land. De bouwstenen liggen er. Het komt er nu op aan dat we ons met elkaar, met impact, inzetten richting de politiek en de samenleving en het in de praktijk waar gaan maken. Ik pak die handschoen op, ik reken erop dat u dat ook doet en hoop komende dinsdag bij de Troonrede te horen dat ook de politiek de handschoen zal oppakken!